

Editöre Mektup

Mazhar Osman'ın "Zaruri Cevaba Cevap" başlıklı mektubunda Türk Nöroşirürji tarihine ışık tutan noktalar

Relevant sections from Mazhar Osman's letter titled "Reply to Necessary Reply" throwing light on the history of Turkish neurosurgery

Sait NADERİ

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroşirürji Anabilim Dalı

Bu yazıda Mazhar Osman'ın 1950 yılında "İstanbul Seririyatı" dergisinde yayınlanan mektubundan Türk nöroşirürji tarihi ile ilgili bölümler sunuldu. Mektupta Dr. Tuner'in yaptığı bir kranyal ameliyat ve sonrasındaki olaylar ile Dr. Dilek'in Bakırköy Hastanesi'nden ayrılması sürecine ışık tutan bölümler aktarıldı. Söz konusu mektup ve ilgili bölümler Türk Nöroşirürji tarihi açısından belge niteliği taşımaktadır.

Anahtar sözcükler: Abdülkadir Cahit Tuner; Hami Dilek; Mazhar Osman; nöroşirürji; Türkiye.

This article introduces the reader to some relevant parts of a historical letter written by Mazhar Osman. It was published in the journal titled "İstanbul Seririyatı" in 1950. These sections throw light on some events following a cranial operation performed by Dr. Tuner and the causes of Dr. Dilek's abandonment of duty from Bakırköy hospital. They are of historical documentation, and hence, should be incorporated into the history of Turkish neurosurgery.

Key words: Abdülkadir Cahit Tuner; Hami Dilek; Mazhar Osman; neurosurgery; Turkey.

Türkiye'de sinirbilimlerin gerçek öncüsü olan Mazhar Osman'ın birçok nöropsikiyatrist ve nöroşirürjiyenin gelişimine katkısı olmuştur. Mazhar Osman 1927 yılında kurulan Bakırköy Hastanesi'nin yıllarca başhekimliğini de yapmıştır. 1940 yılında bu görevden ayrılan Mazhar Osman ile 1945 yılında Bakırköy Hastanesi başhekimliğine atanan Dr. Göktulga arasında polemik yaşanmıştır.

Mazhar Osman, Dr. Göktulga'nın mektubunu 1950 yılında "İstanbul Seririyatı" dergisinde "Zaruri cevaba cevap" başlığıyla yayınladığı yazı ile yanıtlamıştır.^[1] Bu mektubun önemli bir kısmı Türk nöroşirürjisi ile ilgilidir. Bu mektubun nöroşirürji ile ilgili gerekli bölümleri burada sunulmuştur.

Mektupta adları geçen Dr. Tuner ve Dr. Dilek'in, yurtdışına gönderilmeleri ve nöroşirürji eğitimi almaları Mazhar Osman tarafından sağlan-

mıştır. Bu meslektaşlarımızdan ilkinin nöroşirürji yaşamı, Mazhar Osman ile yaşadığı özel sorunlar nedeni ile kısa sürmüştür. Buna karşın, Dr. Dilek'in nöroşirürji kariyeri oldukça uzun ve verimli geçmiştir.

Dr. Abdülkadir Cahit Tuner 1923 yılında Mazhar Osman tarafından Almanya'ya nöroşirürji eğitimi için gönderilmiştir. Bu dönemin ardından Dr. Tuner bazı kranyal ve spinal ameliyatlar yapmıştır. 1926 yılına dek süren bu dönem Türk nöroşirürji literatüründe ayrıntılı olarak irdelenmiştir.^[2,3] Bu mektup Dr. Tuner'in beyin ameliyatı yaptığını ve hipotermi uyguladığını ortaya koymaktadır. Zaten Mazhar Osman da mektubunda Dr. Tuner'den "hastanemizin nöroşirürjiyenini" olarak söz etmektedir.

Mektubun ikinci bölümünde konu edilen Dr. Hami Dilek de Türk nöroşirürjisinin öncülerin-

Mektubun Dr. Tuner ile ilgili bölümü

Mazhar Osman mektubunda Zeynep Kamil Hastanesi'nde yaşanan bir olayı aşağıdaki gibi anlatır:^[1]

"..... Aleyhime cereyan eden bir hadiseyi daha hatırlatayım: Toptaşı ile Zeynep Kamil başhekimliğinde iken hastanemizin nöroşirürjiyeni Cahit'in yaptığı bir ameliyattan sonra menenj ihtilati gösteren hastası için buza ihtiyacı olmuş. Çabuk buz getirilmesini emretmiş. Üsküdar'da Mayıs başlangıcında buz satan yalnız bir dükkan varmış, bermuta hastanenin meteliği de olmadığı için adamcağızdan yalvararak on kilo buz alınmış, parasını istemek için buzcu hastaneye müracaatında faturasının Yerebatan'daki Sıhhiye Müdüriyetinde ödeneceği söylenmiş. Aylar geçmiş adamcağız vapur parası vererek Babıali yokuşunu tırmanarak Sıhhiyeye beş altı defa müracaat etmiş, o arada belediye buza üç kuruş narh koymuş halbuki faturasında kilosunu beş kuruştan yazmış. Haydi müfettişler hastaneye, ihtiyar mübayaa memuru ile Hafız diye tanınan kiler memuru işten el çektirilerek mahkemeye verilmiş, zaten maaşları kırk lirayı geçmeyen biçarelerin eteği tutmuş, borç harç ellişer lira tedarik ederek birer de avukat tutmuşlar, mahkeme huzuruna çıkarıldılar. Onlar mahkeme huzurunda, bizler şahit sıfatıyla Üs-

küdar mahkemesinde... Bu büyük cürüm için biz resmen şahidi manen de müşterek... Mahkemeye dedim ki, bir kere buz narhı ancak Temmuz ortasında kondu. Üsküdar'da buz satan bir dükkan var, ona da veresiye müracaat ediliyor. Niçin Bomonti'ye gidip üç kuruşa almadılar dendi. Vak'a acil. Toptaşı'ndan Bomonti fabrikasına kadar gitmek için vapur, tramvay parası gidip gelme on okka buzun on misli eder, yolda eriyeceği de ayrı düşünce. Sonra buzcu da haklı... Adamcağız kırk kuruşunu almak için Toptaş ve Sıhhiye müdüriyeti arasında on defa nakdini vaktini kaybetmiş. Bu adamcağızlar operatörler tarafından verilen tıbbi emri yerine getirmeseler ve hasta ölse ertesi gün cani diye huzurunuzda çıkacak ve idare tarafından azledilecek, bunlar kuti layemut ile geçinen fıkara-i sabirin. Huzurunuzda müttehim vaziyeti ile çıkıyor, büyük vicdanınızdan vazifelerini layık ile yapmış diye takdir edileceğinden eminim dedim. Sözlerim heyeti hakimiyeyi de samiini (dinleyicileri) de müteessir etti, hemen beraatlarına karar verildi. Lakin yine kimse idarenin bozuk tekerleklerini düzeltmeyi düşünmedi....."

Mektubun Dr. Dilek ile ilgili bölümü

Mazhar Osman Dr. Dilek ile ilgili ilginç saptamalarda bulunur:^[1]

"..... Tekirdağ hastanesi sertabipliğinden operatör Hami'yi Bakırköy'e getirmişt看im. Asabiye öğrendi, zaten cerrahide kabiliyeti fevkalade idi, Paris'e Clovis Vensa'nın, Pueç'in yanına, Romanya'da Baltazar'ın kliniğine yollattım. Sıhhiye maksadımı takdir ederek aylarca izin verdi. Mükemmel bir nöroşirürji mütehassısı oldu. Her mesuliyeti seve seve göze alarak istediği gibi bir cerrahi kliniği yaptırdım. Siz üç senedir o kliniği körelttiniz, mütehassısı darılttınız, benim aranızı bulmak için size ne kadar yalvardığımı bilirsiniz. Sizin ona husumetiniz ölçsüzdü, onun çalışmaması için her şeyi yaptınız. Hükümet ameliyathaneye kalorifer yapılsın diye para verdiği halde atlattınız, başka yere sarf ettiniz. Nöroşirürji üç senedir bizde sayenizde tamamen söndü. Bunu yüzü-

nüze vuran İhsan Şükrü'ye de darıldınız. Bugün akıl hastalıklarının tedavisinde beyin cerrahisi mühim bir mevki işgal ettiği halde biz bu yüzden dünkü Irak hükümetinden bile senelerce geri kaldık. İstatistiğe pek meraklı görünüyorsunuz. Evvelce yapılan işlerle verilen paraları şimdiki ile mukayese ederseniz öğünülecek bir şey bulamazsınız. Dünya ne ile uğraşiyor biz ne ile. Dünyanın her yerinde bizim gibi idealistlere heykel dikerler, sizin gibi hakaret etmezler dostum.... Geçen seneden beri çifte çifte, akliye, asabiye ve nöroşirürji kongrelerinde bulduk hastanemizden, kliniklerimizden bir hayat eseri çıkmadı, bunda kim mes'uldür? Ben bunların hiçbirini meydana vurmudum, sade sizden şubeye borçlu olduğunuz minneti düşünerek size yalvardım...."

dendir. Mazhar Osman tarafından yurtdışına gönderilmiştir. Dr. Dilek Fransa'da nöroşirürji eğitimi aldıktan sonra yurda dönmüş; bir süre Bakırköy Hastanesi'nde çalıştıktan sonra buradan

ayrılarak Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne geçmiş; burada nöroşirürji bölümünü kurmuştur. Genel hatları ile Dr. Dilek'in iki kurumdaki çalışmaları hakkında bilgiler bulunmasına karşın,^[4]

Bakırköy Hastanesi'nden ayrılış nedeni tam aydınlığa kavuşmamıştır. Mazhar Osman bu mektupta ayrılış nedenini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Buna göre, Dr. Hami Dilek'in ayrılmasında 1945'te Bakırköy Hastanesi başhekimliğine getirilen Dr. Fahri Celal Göktulga ile olan anlaşmazlığı önemli rol oynamıştır. Mazhar Osman bu konuda araya girmiş olmasına rağmen bir sonuç elde edememiştir.

Sonuç olarak, iki cerrahın meslek yaşamı da birçok çalışmaya konu olmuştur. Ancak, kimi ayrıntılar yeterince aydınlatılamamıştır. Sunulan mek-

tuptaki bölümler Türk nöroşirürji tarihindeki bu boşluklara ışık tutmuştur.

KAYNAKLAR

1. Uzman MO. Zaruri cevaba cevap. İstanbul Seririyatı 1950;32:75-85.
2. Naderi S. Türk nöroşirürji tarihinden bir kesit: Dr. Abdülkadir Cahit Tuner (1892-1980). Tıp Tarihi Araştırmaları 2003;11:131-7.
3. Tunçbay E. Abdülkadir Cahit Tuner (1892-1980). Türk Nöroşirürji Dergisi 1996;6:133-5.
4. Elmacı İ. Hami Dilek. Beyin ve sinir cerrahisinde bir öncü. Marmara Nörolojik Bilimler Vakfı. İstanbul, 2001.